

Pontificum in suis synodis definitione firmatam, sicut nec decet, sic nec volumus novae discussioni ac definitioni subiacere, ipsam quasi per hoc quomodolibet contra fas et licitum in dubium revocando. Ideoque licet in praefata scriptura (sc. in epistola Imperatoris) de convocatione Concilii ageretur; licet tu (Imperator) per tuas praefatas literas Concilium in terra tua convocari petieris; Nos tamen nullo modo proponimus, Concilium ad discussionem seu definitionem huiusmodi convocare; non quod cuiusquam faciem vereamur, vel eandem sacrosanctam Romanam Ecclesiam Graecorum superari prudentia timeamus; sed quia prorsus indecens foret, imo nec licet nec expedit, in dubium revocari praemissam verae fidei puritatem, tot sacrae paginae auctoritatibus, tot sanctorum roboratam sententiis, tot Romanorum Pontificum stabili definitione firmatam; pro cuius defensione, si necesse foret, parati essemus subire martyrium et morti etiam exponere corpus nostrum.¹ Ita Clemens. Itaque mirum non est, quod etiam Gregorius X. in Concilio Lugdunensi discussionem huius formulae non permisit.

„Tertium documentum desumptum est ex Concilio Florentino. De iis, quae in schemate nostro afferuntur ex Concilio Florentino, dictum est, nihil in iis contineri, quod sobrius interpres ad stabilendam doctrinam infallibilitatis adhibere possit. Ast mentem Patrum Florentinorum longe aliam fuisse, patet ex illo commentario, quem fr. Ioannes coram Papa Eugenio IV. et coram Imperatore Ioanne Palaeologo, ut Imperator resciret, quisnam sit sensus formulae, quae de Romano Pontifice agebat, de iis instituit. Itaque incisa per singula declarans, incisum illud: *Romanum Pontificem Ecclesiae caput, omnium christianorum patrem et doctorem existere*, explicans, in haec verba desiit: „Cum omnes christiani in fide conveniant et convenire debeant, ipse (Romanus Pontifex) ponitur doctor immaculatae fidei propter privilegium concessum Petro.“ Explicans incisum illud: *Eidem Sedi et Romano Pontifici in b. Principe Apostolorum pascendi, regendi et gubernandi universalem Ecclesiam plenariam [traditam] esse potestatem*, adduxit fr. Ioannes epistolam S. Agathonis Papae ad Imperatorem Constantinum, respective ad Concilium Constantinopolitanum III., et exinde sequentem conclusionem deduxit: „In hac auctoritate (Agathonis scilicet) tria haec manifeste asseruntur. Primo, quod pascere omnes oves sit commissum Petro et successoribus suis. Secundo, quod Sedes Apostolica nunquam in aliqua erroris parte depressa est, sed semper mansit immaculata in fide. Tertio, quod tanta est eius auctoritas, quod universalis Ecclesia et universae synodi semper fideliter secutae sunt, et patres catholici semper susceperunt eius apostolicam

¹ Cozza, Hist. polem. de Graecor. schismate t. II, part. IV, cap. XXVIII, n. 1218.

doctrinam, et quod illa verba (*ut non deficiat fides tua*) intelliguntur de Sede Apostolica, et quod sit immunis ab haeresi, atque confirmationem omnium fratrum titubantium in fide ad ipsam sedem et Romanum Pontificem pertinere.¹ Sic ergo res explicata fuit in ipso Concilio Florentino, et hic sensus utique tanquam authenticus habendus est, cum ex industria, Romano Pontifice iubente, ut Imperator sensum formulae resciret, fuerit propositus.

„Ex his dictis manifestissime apparet, quod cum definitionem Florentinam ad stabilendam Romani Pontificis infallibilitatem adduximus, verbis sensum alienum nullo modo supponimus, sed revera illa ex mente Patrum Florentinorum interpretatur, et quod particula *hinc*, quae partem primam cum secunda connectit per conclusionem, et quae a pluribus oratoribus impugnata fuit, locum suum iure occupat.“

COMMENTATIO VIII.

Romani Pontificis infallibilitas num dicenda sit vel quo sensu dici possit personalis, separata, absoluta, eius solius propria.

Ante ipsum Concilium inchoatum in controversiis de infallibilitate pontificia excitatis multum contra eam, utpote infallibilitatem personalem atque separatam et absolutam², disputatum est. Quum etiam Patres quidam in animadversionibus de capite addendo oblati³ easdem voces usurpassent atque inde difficultates contra doctrinam propositam excitassent, etiam deputatio de fide in ea relatione, quam cum novo Constitutionis schemate Patribus tradidit, de ea re agit.

Imprimis vocem „*personalis infallibilitatis*“ in schemate occurrere negat. „Si vero de *re* per vocem significata sermo sit,“ inquit, „infallibilitas eodem verissimo sensu personalis dicitur, et dicta etiam fuit, quo tota Primatus potestas ad excludendam Richerianorum haeresim⁴ personalis esse dicitur, quatenus scilicet praerogativa infallibilitatis ipsi *personae* Apostoli Petri *directe* ac *immediate* collata fuit a Christo Domino dicente: „Tu es Petrus etc.“, quemadmodum in Hormisdæ formula fidei prius exposita declaratum est.

„Quum vero illa praerogativa personae beati Petri Apostoli et in Petro unicuique personae ex suis in Romana Sede successoribus *eatenus* collata sit, quatenus Petrus esset a Christo Domino petra ac

¹ Labbe, Collect. Concil. t. XVIII, col. 1154 sqq., edit. Venet. Coleti.

² Cf. Rñi Dechamps ad Rñum Dupanloup literas C. V. 288 d sqq. — Eiusdem epistolam ad sacerdotem Gratry C. V. 1381 b. — Relatio etc. C. V. 300 a.

³ Cf. supra cap. I. Historia originis etc. p. 107.

⁴ De ea doctrina v. schema pristinum de Ecclesia, adnot. 23. C. V. 612 b. c. Cf. infra cap. III. adnot. ad verba „*immediate et directe*“ in primo capite Constitutionis.

fundamentum universalis Ecclesiae constitutus, vel quatenus apostolico munere universalis doctoris ac pastoris totius Ecclesiae insigniretur, propterea Romanorum Pontificum infallibilitas eo sensu ‚personalis‘ communiter non dicitur, ac si infallibilitas illis conveniret uti personis mere privatis. Hinc in schematis formula diserte dicitur: ‚Romanus Pontifex . . . cum supremi doctoris munere fungens etc.‘¹

Postea agitur in relatione etiam de voce separatae infallibilitatis.

Neque tamen in Congregationibus generalibus, ut ait Brixinensis in relatione nomine deputationis de emendationibus Patrum habita², voculae istae ‚infallibilitas *personalis*, *separata* et *absoluta*“, „quae iam toties ex hac aula exulare iussae sunt“, exularunt. Itaque explicat, quo sensu infallibilitas pontificia dici possit *personalis*. „Dicenda est *personalis*, ut sic excludatur distinctio inter Romanum Pontificem et Romanam Ecclesiam. Porro infallibilitas dicitur *personalis*, ut sic excludatur distinctio inter sedem et sedentem. Cum haec distinctio in Congregationibus generalibus nullos nacta fuerit patronos, etiam de iis aliquid addendo supersedeo³. Reiecta ergo distinctione inter Ecclesiam Romanam et Romanum Pontificem, inter sedem et sedentem, id est inter seriem universam et inter singulos Romanos Pontifices in hac serie sibi succedentes, defendimus personalem Romani Pontificis infallibilitatem eatenus, quatenus haec praerogativa omnibus et singulis legitimis Petri in cathedra eius successoribus ex Christi promissione competit.

„His dictis, notio infallibilitatis pontificiae nondum sufficienter est definita. Infallibilitas *personalis* Papae in se ipsa debet accuratius definiri, quod nempe non competit Romano Pontifici, quatenus est persona privata, neque etiam quatenus est doctor privatus; nam quae talis par est aliis doctoribus privatis, et par in parem, ut scite animadvertit Caietanus, non habet imperium, quale tamen Romanus Pontifex exercet in universam Ecclesiam. Hinc non loquimur de infallibilitate *personali*, quamvis personae Romani Pontificis eam vindicemus, sed non quatenus est persona singularis, sed quatenus est persona Romani Pontificis, seu persona publica, id est caput Ecclesiae in sua relatione ad Ecclesiam universalem. Neque etiam dicendus est Pontifex infallibilis simpliciter ex auctoritate Papatus, sed ut subest divinae assistentiae dirigenti in hoc certo et indubie. Nam auctoritate

¹ Relatio etc. C. V. 285 a.   ² Relatio de emendationibus cap. IV. C. V. 398 d sqq.

³ In observationibus Patrum de capite addito animadversum erat, secundum fidei formulas in capite allegatas esse quidem inerrabilem Romanam Ecclesiam, sed non Romanum Pontificem. Id in deputationis relatione cum schemate tradita negatur (C. V. 283 a. b). V. supra comment. VII. p. 172.

Papatus Pontifex est semper supremus iudex in rebus fidei et morum, et omnium christianorum pater et doctor; sed assistentia divina ipsi promissa, qua fit, ut errare non possit, solummodo tunc gaudet, quum munere supremi iudicis in controversiis fidei et universalis Ecclesiae doctoris reipsa et actu fungitur. Hinc sententia: Romanus Pontifex est infallibilis, non quidem ut falsa debet traduci, cum Christus personae Petri et personae successoris eius illam promiserit; sed est solummodo incompleta, cum Papa solummodo sit infallibilis, quando solemnium iudicio pro universa Ecclesia res fidei et morum definit.“

Porro deputati in relatione de Patrum observationibus, de voce infallibilitatis *separatae* agentes¹, doctrina de infallibilitate pontificia Romanum Pontificem uti caput ab Episcopis ceu corpore dividi negant. „Nam . . . considerari debet,“ inquiunt, „aliud esse, Romanum Pontificem per se, citra Episcopos tam dispersos quam in Concilio sive generali sive partiali unitos, habere praerogativam infallibiliter omnes fideles docendi et pascendi; et aliud, eum sive habitu sive actu unquam segregari vel separari ab obnoxiiis sibi sive agnis sive ovibus; imo quum Romanus Pontifex veluti *caput* docendo regendoque in totum corpus influit, coniunctionis vincula inter ipsum et universum gregem attrahuntur et confirmantur. Tota igitur quaestio ad hoc revocatur, utrum Romano Pontifici per se reapse eiusmodi actus *capitis* ac supremi doctoris conveniat, quo citra reliqua membra vel citra reliquos doctores simul concurrentes totum corpus vel totum gregem docere et pascere possit. Atqui hoc sensu Romano Pontifici infallibiliter docendi auctoritatem divinitus collatam fuisse, in schemate proponitur.

„Ast, inquiunt, in illa hypothesi inutilia fierent Concilia, et Episcopi cessarent esse iudices.

„Verum ad *priorem* exceptionem iam respondit Cardinalis Bellarminus². ‚Respondeo,‘ inquit, ‚id non sequi. Nam etsi in Pontifice sit infallibilitas, tamen non debet ipse contemnere media humana et ordinaria, quibus deveniri potest ad veram rei cognitionem, de qua agitur. Medium autem ordinarium est Concilium maius aut minus pro magnitudine vel parvitate rei, de qua agitur. Id quod patet primo exemplo Apostolorum. Nam certe tam Petrus quam Paulus poterant etiam soli quamlibet controversiam infallibiliter definire; et tamen Concilium convocaverunt: Actor. 15. . . .‘ Et alio loco³ etiam luculentius statuit, ‚generalium Conciliorum convocationes utilissimas et suo quodam modo necessarias, non tamen absolute et simpliciter necessarias esse. . . .‘ ‚Etsi vero Summus Pontifex iudex est, vice Christi, omnium controversiarum, eique obtemperare debet fraternitas uni-

¹ Relatio de observationibus etc. C. V. 286 a sqq.

² De Rom. Pontif. l. IV. c. 7.   ³ De Conciliis l. I. c. 10 sq.

versa, ut Cyprianus loquitur l. I. ep. 3., et nos in libris de Pontifice multis argumentorum generibus demonstravimus, tamen non debet Pontifex in controversiis fidei diiudicandis aut soli suo iudicio fidere, aut exspectare divinam revelationem, sed adhibere diligentiam, quantum res tanta postulat, et ordinaria media; et tum demum exspectare assistentiam Spiritus Sancti et directionem divinam. Porro medium ordinarium ac proinde necessarium esse Concilium magnum aut parvum, unum vel plura, prout ipse iudicaverit, facile probari potest.¹ Infallibilitas igitur Romani Pontificis nullatenus evertit aut inutilia reddit Concilia sive generalia sive particularia.

„Sed neque efficit Romani Pontificis infallibilitas, ut Episcopi cessent esse veri proprieque dicti in causis fidei *iudices*, tum quia veri sunt et remanent iudices proximi in suis dioecesibus, in Synodis dioecesanis et provincialibus; tum quia ex eo, quod Pontifex infallibilis est, nullatenus sequitur, eum omnia per se et citra iudicium aliorum Episcoporum definire velle aut definire debere; tum denique, quia ex theologorum doctrina Romanorum Pontificum non minus ac ipsorum Conciliorum irreformabilia decreta subiici possunt Episcoporum examini ac iudicio, non quidem dissensionis vel reiectionis, sed quod instructionis, assensionis atque approbationis appellant, quodque ad plenam *causae cognitionem* pertinet; cuiusmodi examen in Concilio Chalcedonensi instituebatur circa dogmaticam Sancti Leonis Magni epistolam. De qua re praeter alios graves auctores consulatur Ballerini: De vi ac ratione Primatus c. 13.“

Quum utrumque hoc in Congregationibus generalibus saepius obiceretur atque ipsa divina Ecclesiae constitutio infallibilitatis pontificiae definitione in periculum vocari diceretur, Episcopus Brixinensis in relatione nomine deputationis habita¹ de ea re accuratius disserit:

„Dictum est: Concilia generalia in posterum iam non erunt necessaria. Respondeo: Erunt in posterum necessaria, sicut erant temporibus anteaactis necessaria; absolute necessaria nunquam erant, si agebatur solummodo de veritate certe cognoscenda ab iis Christi fidelibus, qui erant bonae voluntatis. Poterant enim veritatem cognoscere per ordinarium magisterium Ecclesiae, id est, Episcoporum communionem cum sacra Apostolica Sede habentium: ubi enim Ecclesia, ibi est Spiritus Dei, et ubi Spiritus Dei, ibi veritas est; omnis gratia Spiritus, Spiritus autem est veritas, dicit S. Irenaeus. Poterant veritatem cognoscere ex solemnibus dogmaticis definitionibus Romanorum Pontificum: „Quid adhuc quaeris examen,“ dicit Augustinus ad Iulianum², „quod iam factum est apud Sedem Apostolicam?“ His verbis clare indigitans, prolato iudicio Sedis Apostolicae, de veritate iam cer-

¹ C. V. 397a sqq.   ² Contra Iulian. lib. II. n. 103. [Migne P. L. XLV. 1183.]

tum et irrefragabile adesse testimonium, dummodo adsit bona voluntas illi sese submittendi. Ergo non pro veritate cognoscenda erant necessariae Synodi generales, sed ad errores reprimendos. Cum enim errores ita invalescerent, ut respublica christiana quodammodo periclitaretur, Ecclesia catholica solemnissimum iudicium per Concilium generale iis obiecit. Sed solemnissimum iudicium Ecclesiae de rebus fidei et morum est ac semper erit iudicium Concilii oecumenici, in quo Papa iudicat simul assidentibus et coniudicantibus orbis catholici Episcopis.

„Sed instant et dicunt: Concilia generalia in posterum non erunt libera; Episcopi non amplius erunt veri iudices. Respondeo, erunt libera, sicut libera fuerunt temporibus anteaectis. Nam Concilia etiam in posterum ita habebuntur, ut de rebus in Concilio pertractandis aut nulla praecedat definitio dogmatica Romani Pontificis, vel ut talis revera praecedat. In priori casu, si Papa propositiones integras integre Concilio pertractandas relinquit, Concilium plena sua libertate in Domino uti poterit; in posteriori casu Concilium omnino id aget, quod in simili casu egerunt Concilia generalia.

„Exemplum sit Constantinopolitanum III. in sua agendi ratione cum epistola dogmatica Papae Agathonis. Priores septem actiones huius Concilii occupabant quaedam praeambula, id est, lectio documentorum, quae Concilium concernebant. Ad finem actionis septimae legati Romani Pontificis postularunt, ut Patres Concilii declararent, utrum consentiant suggestioni seu epistolae Agathonis. Haec declaratio promissa fuit pro actione sequenti. In actione itaque octava Patres Concilii declararunt: „Ita, Domine (ad imperatorem conversi), profiteor, et sic credo, quemadmodum habent suggestiones sanctissimi Papae antiquae Romae Agathonis.“⁴ Haec ergo declaratio certe nihil aliud fuit nisi iudicium verae et fidelis adhaesionis. Cum vero Marcarius Antiochenus, qui postmodum etiam definitionibus Concilii pertinaciter contradixit, his non acquiesceret, Patres Concilii, ut omnibus dubitationibus satisfacerent, ipsi et asseclis suis permiserunt, ut allatis testimoniis Patrum opinionem suam defenderent. Haec testimonia examini et iudicio subiecta inventa sunt partim spuria partim mutilata, et proinde a Concilio fuerunt reiecta. His opposita sunt testimonia S. Scripturae et Patrum, quae epistolae Papae Agathonis adiecta erant; haec quoque examine instituto cum omnibus optimis eodicibus collata fuerunt. Cum iam luce clarius apparerent illa integra, authentica et probantia, Concilium devenit ad definitionem synodalem de duplici in Christo voluntate et operatione; et in hac definitione, ut expressis verbis dicit sacra Synodus, epistolam Papae Agathonis iterum veluti normam vivam ante oculos positam habuit.

⁴ Labb. Collect. tom. VII. col. 758, edit. Venet. Coleti.

Sic ergo sacra Synodus solemniter iudicio obedientiam Romano Pontifici debitam cum sua libertate conciliavit, ut vere (sunt verba S. Leonis de Concilio Chalcedonensi) a se prodiisse ostenderet, quod prius a prima omnium sede formatum, totius christiani orbis iudicium recepisset: ut in hoc quoque capiti membra concordent¹. In hac concordia membrorum cum capite resplendet clarissime assistentia Spiritus Sancti Ecclesiae promissa. Sic egit sacra Synodus VI., et sic omnes aliae egerunt.“

De alia autem quaestione, quo sensu infallibilitas Summi Pontificis dici possit *separata*, Episc. Brixinensis in eadem relatione² haec disserit: „Dici potest *separata* seu potius distincta, quia fundata est in speciali promissione Christi, et proinde etiam in speciali assistentia Spiritus Sancti, quae non est una eademque cum illa, qua gaudet totum corpus Ecclesiae docentis iunctum cum suo capite. Nam cum Petrus eiusque successor sit centrum unitatis ecclesiasticae, cuius est Ecclesiam in unitate fidei et charitatis conservare, et turbatam reparare, conditio eius et relatio eius ad Ecclesiam est prorsus specialis; et huic conditioni speciali et distinctae respondet privilegium speciale et distinctum. In hoc ergo sensu competit Romano Pontifici infallibilitas separata. Sed ideo non separamus Pontificem ab ordinatissima coniunctione cum Ecclesia. Papa enim solummodo tunc est infallibilis, quando omnium christianorum doctoris munere fungens, ergo universalem Ecclesiam repraesentans, iudicat et definit, quid ab omnibus credendum vel reiiciendum. Ab Ecclesia universali tam separari non potest, quam fundamentum ab aedificio, cui portando destinatum est. Non separamus porro Papam infallibiliter definientem a cooperatione et concursu Ecclesiae, saltem id est in eo sensu, quod hanc cooperationem et hunc concursum Ecclesiae non excludimus. Hoc patet ex fine huius praerogativae divinitus concessae.“

„Finis eiusdem est conservatio veritatis in Ecclesia. Talis definitionis ergo tunc est vel maxime locus, cum alicubi in Ecclesia scandala circa fidem, dissensiones et haereses exoriantur, quibus reprimendis Antistites ecclesiarum singillatim vel etiam in Concilio provinciali congregati impares sunt, ita ut ad sanctam Sedem Apostolicam hac de causa referre cogantur; vel si ipsi Antistites tristi erroris labe infecti fuerint. Hanc cooperationem Ecclesiae tum ideo non excludimus, quia infallibilitas Pontificis Romani non per modum inspirationis vel revelationis, sed per modum divinae assistentiae ipsi obvenit. Hinc Papa pro officio suo et rei gravitate tenetur media apta adhibere ad veritatem rite indagandam et apte enuntiandam; et eiusmodi media

¹ Inter opp. S. Leonis tom. I. epist. 120. ad Theodoret. episc. Cyri, p. 1219, edit. Baller.

² C. V. 399 c sqq.

sunt Concilia vel etiam consilia Episcoporum, Cardinalium, theologorum etc. Haec media pro diversitate rerum utique sunt diversa, et pie debemus credere, quod in divina assistentia Petro et successoribus eius a Christo Domino facta simul etiam contineatur promissio mediorum, quae necessaria aptaque sunt ad affirmandum infallibile Pontificis iudicium.

„Demum Papam non separamus, et vel minime separamus a consensu Ecclesiae, dummodo consensus iste non ponatur ceu conditio, sive sit consensus antecedens sive sit consequens. Non possumus separare Papam a consensu Ecclesiae, quia hic consensus nunquam ipsi deesse potest. Cum enim credimus, Papam per assistentiam divinam esse infallibilem, eo ipso etiam credimus, iis definitionibus assensum Ecclesiae non esse defuturum; cum fieri non possit, quod corpus Episcoporum separetur a suo capite, et cum Ecclesia universa deficere non possit. Impossibile enim est, generalem obscuracionem spargi, ut Synodus Pistoriensis aiebat, super veritates gravioris momenti spectantes ad religionem.“

Quaerit tandem Episc. Brixinensis in eadem relatione¹, „quo sensu infallibilitas Pontificis Romani sit *absoluta*“. „Respondeo et ingenue fateor“, inquit, „nullo in sensu infallibilitas pontificia est absoluta; nam infallibilitas absoluta competit soli Deo, primae et essentiali veritati, qui nullibi et nunquam fallere et falli potest. Omnis alia infallibilitas utpote communicata ad certum finem habet suos limites et suas conditiones, sub quibus adesse censetur. Idem etiam valet de infallibilitate Romani Pontificis. Etiam haec certis limitibus et conditionibus est adstricta; quaenam vero sint eae conditiones, non a priori, sed ex ipsa promissione sive manifestatione voluntatis Christi debet deduci. Quid iam ex Christi promissione Petro et successoribus eiusdem facta quoad has conditiones consequitur? Promisit Petro donum inerrantiae in ipsius relatione ad Ecclesiam universalem: *Tu es Petrus, et super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam; et portae inferi non praevalent adversus eam*². . . *Pasce oves meas, pasce agnos meos*³. Petrus extra hanc relationem ad Ecclesiam universalem positus in suis successoribus hoc veritatis charismate ex certa illa promissione Christi non gaudet. Proinde reapse infallibilitas Romani Pontificis restricta est ratione *subiecti*, quando Papa loquitur tanquam doctor universalis et iudex supremus in Cathedra Petri, id est in centro, constitutus; restricta est ratione *obiecti*, quando agitur de rebus fidei et morum; et ratione *actus*, quando definit, quid sit credendum vel reiiciendum ab omnibus Christi fidelibus.“

Erant autem inter Patres, qui Summum Pontificem in definienda aliqua doctrina ita a consilio Episcoporum vel consensu Ecclesiae

¹ C. V. 400 d sqq.

² Matth. 16, 18.

³ Ioann. 21, 15 sqq.

dependere putarent, ut eum, nisi hunc consuleret, infallibiliter quaestionem decidere posse negarent. Alii saltem sive in ipso decreto sive adiecta Constitutione praescribi volebant, ut Summus Pontifex, quum de definienda quaestione ageretur, prius Episcopus in consilium adhiberet.

Unus v. g. volebat, ipsum Summum Pontificem per *Apostolicam Constitutionem* definitioni „subiungendam modum concursus sive cooperationis Episcoporum statuere semper servandum, quo videlicet a) in casibus, ubi apostolica iudicia contra exortos errores ferenda fuerint, praevie in consilium adsciscerentur Episcopi illius provinciae vel illarum provinciarum, in quibus novi errores emergerint vel adoleverint; b) in locutionibus autem sive decisionibus vel doctrinis de fide ex Cathedra emittendis praevie in consilium adsciscerentur Episcopi ecclesiarum, vel eorum requireretur de deposito fidei testimonium, prout mos ille iamdudum invaluisse constat.“¹

Alius rogat, ut formula definitionis reformetur et dicatur: „Romanum Pontificem . . . vi assistentiae divinae ipsi promissae errare non posse, quum *unitus cum Episcopis, sive in Concilio congregatis, sive per orbem dispersis*, supremi omnium christianorum doctoris munere fungens etc. definit“; — vel ut eodem loco ad mentem S. Antonini [?] verba sequentia inserantur: „quum *consilio Episcoporum et auxilio Ecclesiae utens*“ etc.; — vel etiam ad mentem Bellarmini [?] insertis verbis sequentibus: „*audito consilio aliorum Pastorum*“; vel adhibita alia simili formula.

„In omnibus his formulis“, inquit emendator,

„1. declaratur, Summum Pontificem non solum in Concilio oecumenico, sed etiam extra Concilium infallibili auctoritate rem aliquam decernere posse, quod nondum definitum et certe res maximi momenti est, ut depositum fidei intemerate custodiatur;

„2. variae sententiae eorum admittuntur, qui omnes docent, Summum Pontificem, quum ex Cathedra loquitur, nunquam solum, sed semper coniunctum cum Episcopis loqui, quin resolvantur difficillimae quaestiones, an et quo modo haec coniunctio cum Episcopis se manifestare debeat;

„3. altera quaestio, an Pontifex, etiamsi solus rem aliquam definiat, infallibilis sit, in eo relinquatur statu, quem antea occupavit tanquam sententia probabilis, sed non certa, prout dicit Bellarminus.“ [? V. infra 187 sq.]²

De his aliisque similibus³ emendationibus a Patribus propositis acturus Episc. Brixinensis, postquam animadvertit, infallibilitatem

¹ Emendationes etc. C. V. 377 c. d.   ² Ibid. C. V. 378 b. c.

³ Emend. 36 sqq. C. V. 377 c sqq. Cf. etiam Relatio de observationibus etc. C. V. 283 b. c.

Summi Pontificis restrictam esse ratione subiecti, obiecti, actus, ita pergit¹: „Nonnulli ex Rōnis Patribus, his non contenti, ulterius progrediuntur et volunt etiam in hanc Constitutionem dogmaticam inducere conditiones, quae in tractatibus theologicis diversae in diversis inveniuntur, et quae bonam fidem et diligentiam Pontificis in veritate indaganda et enuntianda concernunt; quae proinde, quum non relationem Pontificis, sed conscientiam ipsius ligent, ordini potius morali quam dogmatico accensendae sunt. Piissime enim Dominus noster Iesus Christus charisma veritatis non a conscientia Pontificis, quae est uniuscuiusque res privata, imo privatissima, soli Deo cognita, sed a relatione Pontificis publica ad universalem Ecclesiam dependens voluit; quia alias hoc infallibilitatis donum medium efficax ad unitatem Ecclesiae conservandam et reparandam non esset. Sed ideo nil timendum, ac si per malam fidem et negligentiam Pontificis universalis Ecclesia in errorem circa fidem induci posset. Nam tutela Christi et assistentia divina Petri successoribus promissa est causa ita efficax, ut iudicium Summi Pontificis, si esset erroneum et Ecclesiae destructivum, impediretur; aut, si reapse Pontifex ad definitionem deveniat, illa infallibiliter vera existat.

„Ast instant et dicunt: Manet ergo officium Pontificis, et quidem in suo genere gravissimum, media illa apta ad veritatem indagandam adhibendi, et quamvis haec res non sit stricte dogmatica, est tamen dogmati intime connexa. Definimus enim: Iudicia dogmatica Romani Pontificis sunt infallibilia. Ergo definiamus etiam formam in tali iudicio a Pontifice servandam. Haec, ut mihi videtur, erat mens quorundam Rōnorum Patrum, quos ex hoc ambone loquentes audivi. Ast, Eōm ac Rōm Patres, hoc fieri nullo modo potest; nam non agitur de re nova. Iam millena et millena iudicia dogmatica a Sede Apostolica emanarunt; ubi vero est canon, qui formam in eiusmodi iudiciis servandam praescripserit?

„Dicat forsitan aliquis: Si non habemus canonem, faciamus canonem. Ast absit hoc a nobis, ne impingamus in canonem illum damnatum, quod Concilium sit supra Papam. Insuper ad quid valeret eiusmodi canon? Annon prorsus inutilis esset, cum nunquam possit verificari a fidelibus et Episcopis in orbe dispersis? imo res esset valde periculosa, cum innumeris cavillationibus et anxietatibus ansam praeberet. Ergo cingat Petrus semetipsum iuxta verbum Domini nostri Iesu Christi, cum Petrus senescente mundo non senescat, sed sicut aquilae renovetur virtus eius.

„Sed adhuc instant et dicunt: Quidquid sit de illis mediis humanis, auxilium Ecclesiae, assensus Ecclesiae, id est testimonium et consilium Episcoporum, non solummodo non potest excludi a defini-

¹ Relatio etc. C. V. 401 b sqq.